

Submarine

Submarine är en egensinnig komedi om femtonåriga Olive Tate som är besatt av böcker, film och en tjej som heter Jordana. Han vill bli av med oskulden lika mycket som han vill rädda sina föräldrars äktenskap.

En film förpassad till en pojkes liv i Wales på 1980-talet men som behandlar eviga frågor om kärlek och livets förgänglighet.

Rekommenderad från åk 8

EN FILMHANDLEDNING AV
PER ERIKSSON

Handling

Filmen öppnar med en visuellt spektakulär iscensättning av huvudpersonen Oliver Tates egen begravning. Det är Oliver själv som dagdrömmer kring hur det skulle vara på hans egen begravning.

Oliver är en femtonåring som gärna dagdrömmer och pratar till sig själv. Han bor i ett gammalt stort hus med sin mamma och lite deppiga pappa. Han är kär i Jordana, en tjej i skolan som har en tendens att skrämna folk och gillar att sätta eld på saker.

Oliver berättar i en monolog att Jordana gillar måttfulla mobbare. Därför bestämmer sig Oliver, lite överilat, för att vara med när skolans mobbargång ger sig på klassens offer, den något överviktiga Zoe. Efter händelsen ångrar sig Oliver och bestämmer sig för att försöka hjälpa Zoe. Han författar ett litet kompendium med tips till henne om hur hon kan undvika att bli mobbad. Tipsen skrivs på Oliver's vis, det vill säga rättframt, praktiskt och krasst. Resultatet är lätt att misstolka som ett ironiskt sätt att

fortsätta förnedringen av Zoe och mycket riktigt slutar Zoe i skolan. Men, inget ont som inte också för något gott med sig. Oliver's anti-mobbings-råd blir vägen till kontakt med hans älskade Jordana. Hon har nämligen lyckats lägga vantarna på råden och bestämmer ett hemligt möte med Oliver. Hon säger åt honom att ta med sig en polaroidkamera och en dagbok. När de ses ber hon Oliver kyssa henne och skriva ner i dagboken varför han gillar henne.

På hemmaplan har Oliver fått en ny granne som visar sig vara en gammal pojkvän till hans mamma. Ett orosmoment för Oliver och hans melankoliska pappa vars äktenskap redan tycks vara lite skakigt. Däremot blommar föräldrarna upp när de förstår att Oliver träffat en tjej. Hans mamma blir glad och förvånad och erkänner lite obehövligt att hon nog trodde att sonen var homosexuell. Men tillägger att det förstås inte hade spelat någon roll. Pappan gör ett blandband till Oliver. En sida med fina kärlekssånger och en sida för när hjärtat brustit. Bara för att vara säker.

Oliver och Jordana inleder sitt förhållande och det består mest i att sätta eld på saker. Men det går också att se hur Jordanas hårda yttre börjar mjukna när hon tittar på Oliver. Äkta känslor tycks bubbla upp. Oliver tycks mest tänka på att bli av med oskulden tillsammans med Jordana. Påhejad av sina vänner bjuder han hem Jordana en kväll när föräldrarna är borta. Oliver planerar allt in i minsta detalj; med blommor, middag och fina kläder. Det går däremot inte riktigt som han har tänkt sig och Jordana stormar därifrån. Oliver hinner i vilket fall skicka med det brev som han förberett att ge till henne efter akten. Brevets ömma ord får Jordana att ändra sig och hon kommer tillbaka till Oliver och sängen.

Oliver blir mer och mer besatt av att hålla ihop sina föräldrars äktenskap. Mamman har börjat umgås lite för

mycket med grannen Graham, tycker Oliver. Trots att Graham, med sin töntiga hockeyfrilla och new-age-snack i Oliver's ögon inte borde utsöndra någon större attraktionskraft. Pappan tycks också påverkas och verkar mer nere än vanligt och Oliver slits mellan viljan att hjälpa sin pappa återvinna mamman och att vara en bra pojkvän till Jordana. Allt sätts på sin spets en kväll när Oliver lovat följa med Jordana till sjukhuset och hälsa på hennes cancersjuka mamma. Men Oliver kan inte förmå sig att lämna sin nedstämda pappa ensam. Han stannar hemma och berättar inget för Jordana. Oliver har fortfarande inte insett hur viktig han blivit för Jordana.

En kväll följer Oliver efter sin mamma och Graham till stranden och ser hur de försvinner in i baddörren på hans bil. Samtidigt får han ögonkontakt med Jordana som stirrar argt och avspisande på Oliver. Det mesta verkar gå emot Oliver. Jordana har till exempel redan skaffat en ny kille och Oliver's lärare tror av misstag att han är suicidal.

Men. Det vänder. Hans föräldrar berättar att de har talat ut om det som har hänt och att de inte funderar på att separera. Graham flyttar och den sista pusselbiten är Jordana som också tycks värma upp lite inför Oliver igen. Ingenting är säkert men när filmen slutar står Oliver och Jordana tillsammans på stranden och tittar ut över havet, mot framtiden.

Oliver och Jordana

Oliver är 15 år och bor i Wales på 1980-talet. Han bor med sin mamma och pappa. Han är kär och intresserad av sex. Jordana är lika gammal. Hon bor också med sin mamma och pappa. Hon älskar hundar även om hon är allergisk och hon gillar att sätta eld på saker och hon har en mamma som har cancer. De är på många sätt komplexa personer som inte alltid gör "rätt". Det kanske gör att man inte riktigt tycker om dem i alla lägen.

- Hur uppfattade ni Oliver och Jordana? Kändes de som trovärdiga femtonåringar? Kunde ni känna igen er och i så fall i vad?
- Var det något i deras agerande eller personlighet som ni inte tyckte om? Exemplifiera.

- Vad finns det för detaljer i filmen som gör att den visar att den utspelar sig under 1980-talet?

Oliver har ett ganska speciellt sätt att se på världen. Han gillar att tänka på sitt eget liv som en del av ett filmmanus. Och han letar lite desperat efter sitt eget uttryck, sin egen stilistiska hemvist. Vi ser i början av filmen hur han berättar att han har testat diverse olika visuella uttryck. Han har singlat slant. Han har testat att bära konstiga hattar. Och så vidare.

- Går det att känna igen sig i detta stil-letande? Vill man ha en egen stil eller mer vara som alla andra?

När filmen slutar står Oliver och Jordana på stranden och tittar ut över havet. Scenen påminner lite om det kända slutet av "Mandomsprovet" (1967) när Dustin Hoffman och Katharine Ross åker iväg mot framtiden. Beroende på hur man själv vill se på slutet så går det att tolka det som lyckligt eller överilat. Det är ett slut som visar att även om just den här händelsen är positiv så är det fortfarande många problem att lösa här i livet.

- Hur tolkar ni slutet i "Submarine"? Vad kommer hända med Oliver och Jordana?

Allvarliga ämnen i rolig kontext

"Submarine" behandlar en rad ganska allvarliga ämnen utan att det går att säga att filmen handlar eller behandlar dem. Vi kastas in i en mobbinghistoria som får allvarliga konsekvenser - Zoe byter skola. Det handlar om äktenskapskris och otrohet - Oliver's föräldrar som har problem med sitt sexliv, vilket Oliver håller noga koll på och hans mammas snedsteg med Graham. Dessutom möter vi Jordanas mamma som är allvarligt sjuk i cancer. Samtidigt är det en film som mest handlar om att växa upp. Att Oliver ska växa upp. Kanske upplever vi att dessa allvarliga ämnen behöver en mer noggrann behandling eller så går det att se hur dessa vardagsproblem ändå ständigt finns närvarande i bakgrunden och att de faktiskt påverkar hur Oliver, Jordana och de andra både är och uttrycker sig.

- Diskutera hur ni uppfattade alla dessa händelser och hur de påverkar Oliver och Jordanas liv. Tror ni till exempel att Jordanas pyromani är ett sätt att leva ut rädslan över att mamman är sjuk?

En nyckelscen i filmen är när Oliver har lovat att följa med Jordana till sjukhuset för att hälsa på hennes mamma. Oliver vill inte men säger ändå ja, han vill ställa upp för att stötta Jordana och för att upplevas som en bra pojkvän. Men när det är dags att åka till sjukhuset kan inte Oliver riktigt lämna sin deprimerade och övergivna pappa hemma. Oliver väljer att stanna hos pappan. Jordana känner sig övergiven och ledsen. När Oliver inte vågar be om ursäkt och berätta för Jordana varför han inte dök upp på sjukhuset så blir det slutet för deras förhållande.

- Tycker ni att Oliver gjorde rätt att han stannade och tröstade sin pappa? Hur tycker ni att Oliver borde ha hanterat situationen?

Submarines och Olives kärlek till film

Richard Ayoade som regisserat filmen har inkluderat mängder av filmreferenser i sin film "Submarine". I intervjuer har han berättat att det däremot inte handlar om en vilja att hylla andra filmer och ytligt imponera genom att strö popkulturella referenser kring sig. Ayoade menar istället att det är ett sätt att fånga Olivers personlighet. Oliver älskar film. Det är naturligt för folk som älskar film att referera till sitt eget liv genom film, menar Ayoade.

Några av de filmare och filmer som går att nämna som referenser är "Garden State" (2004), "Harold and Maude" (1971), "Juno" (2007), "Mandomsprovet" (1967) och nutida regissörer som Wes Anderson och Alexander Payne.

- Uppfattade ni olika filmreferenser i "Submarine"? Vad för filmer kom ni att tänka på?
- Tycker ni att det är kul med den här typen av referenser, kan det göra karaktärerna mer trovärdiga eller kan det bidra till att göra filmen ytlig? Har ni några exempel?
- Oliver tar Jordana på bio för att se "En kvinnas martyrium" (1928) av danske Carl Th Dreyer, vilket inte visar sig vara en stor hit hos Jordana. Har ni sett någon så gammal film? Någon svartvit? Hur upplevde ni det?

Berättarröst och narrativ

I "Submarine" använder de sig flitigt av en berättarröst (voice-over på engelska). Det är Oliver själv vi hör berätta vad han tänker. Användandet av berättarröst brukar ibland kritiseras - speciellt i manusskrivarskolor - eftersom film är ett bildmedium och filmskaparna borde kunna lita på att den visuella berättelsen och karaktärernas dialog räcker för att tala till publiken. Samtidigt är det många stora filmklassiker som använt sig av berättarröster som till exempel "Citizen Kane" och "Blade Runner".

- Hur tycker ni att det påverkar filmupplevelsen att Oliver talar till oss genom en berättarröst? Är det positivt eller negativt?

I "Submarine" försöker regissören utnyttja Olivers berättarröst till att ställa det han säger mot det som händer i bild och på så sätt påverka oss i publiken.

- Upplever ni att det finns en skillnad mellan vad Oliver säger om sig själv och vad vi faktiskt ser på bilderna? Om ja, går det att säga något om skillnader och hur det påverkar hur vi upplever Oliver och situationen han befinner sig i? Uppstår det till exempel komik genom spänningen mellan vad Oliver säger sig förstå och vad han verkligen förstår?

Juxtaposition

Inom konst och litteratur talar man ibland om "juxtaposition" - som handlar om att blanda olika stilar eller uttryck för att nå en ny effekt. Det handlar om att placera ett element vid sidan av något annat för att på så sätt jämföra eller kontrastera dessa två uttryck. I "Submarine" kan man delvis säga att regissören Richard Ayoade gör det när han ställer Olivers berättarröst mot de bilder vi ser men det finns andra, mer visuella exempel på att Ayoade har arbetat på det här sättet. I en av "Submarines" finaste och mest romantiska scener så ser vi hur Oliver och Jordana sitter och tittar ut mot en industrisilhuet som vanligtvis brukar vara allt annat än romantisk. Men regissören och fotografen lyckas i den här scenen göra industrimiljön väldigt romantisk i sättet som de belyser och färgsätter den. Och det känns som en perfekt romantisk plats för ett kärlekspar som Oliver och Jordana, som gillar att sätta eld på saker.

- Kommer ni ihåg den scenen? Kan ni beskriva hur regissören gjorde för att få industrin romantisk?

- Leta gärna upp andra uttryck som förändrar hur vi uppfattar olika element genom att föra in något nytt. Gör egna försök i bild och form.

Musiken

Musiken spelar en ganska stor roll i "Submarine". Insprängt i filmberättandet finns flera ganska långa, ordlösa avsnitt som ljudsatts med musik specialskriven av Alex Turner från det kända engelska popbandet Arctic Monkeys (Turner är för övrigt nära vän med regissören Richard Ayoade). Det är lätt att jämföra dessa sekvenser med musikvideor.

- Kommer ni ihåg några sådana sekvenser? Förmedlade de någon särskild känsla?

- Minns ni andra filmer där man gjort på liknande sätt? Några kända exempel från senaste 15 åren är användandet av Aimee Manns "Wise up" i "Magnolia" (1999), Bruce Springsteens "Secret Garden" i "Jerry Maguire" (1997), Tears for fears "Head over heels" i "Donnie Darko" (2001), Elliot Smith - "Needle in the hay" i "Royal Tenenbaums" (2001). (Om ni på Internet söker efter dessa namn med filmtitlar så kan ni säkert hitta bildexempel)

Richard Ayoade har tidigare gjort många musikvideor. Bland annat åt Arctic Monkeys. Ett tips för att titta lite närmre på hans filmstil är att titta på de musikvideor han

har gjort, till exempel till följande bands låtar: The Last Shadow Puppets - "My Mistakes were made for you", Vampire Weekend - "Cape Cod Kwassa Kwassa" och Arctic Monkeys - "Fluorescent Adolescent". (Ni kan hitta dem alla via YouTube eller Domino Records). Titta på dem och fundera på hur de ser ut och upplevs. Hittar ni några likheter med den filmiska stil som ni hittar i filmen. Jämför till exempel med trailern till "Submarine".

- Tips: Gör egna musiksekvenser och försök förmedla olika stämningar genom att ändra musik. Filma förslagsvis någon som går genom er skola och försök att göra scenen ömsom romantisk, hotfull, skojig eller sorglig genom enbart bilder och musik.

I en scen får Oliver ett blandband från sin pappa - en sida med kärlekssånger, en sida med hjärtknipande låtar. Kassettband är inte särskilt användbara längre, idag använder vi kanske snarare Spotify och andra nättjänster för att byta listor med varandra.

- Vilka är er bästa kärlekslåt? Och vilken låt skulle ni lyssna på för tröst? Gör egna spellistor.

Produktionsuppgifter

Storbritannien 2010

Producent: Mary Burke, Mark Herbert & Andy Stebbing

Manus: Richard Ayoade

Förlaga: Submarine (roman) av Joe Dunthorne

Regi: Richard Ayoade

Foto: Erik Wilson

Originalmusik: Alex Turner

I rollerna

Oliver - Craig Roberts

Jordana - Yasmin Paige

Lloyd Tate - Noah Taylor

Jill Tate - Sally Hawkins

Graham - Paddy Considine

Tekniska uppgifter

Speltid: 92 min

Format: Vidfilm (1,85:1)

Ljud: Dolby stereo

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 26 augusti 2011

Distribution

Nonstop Entertainment, Östhammarsgatan 68, 115 28, Box 271 34,

102 52 Stockholm Tel 08 400 100 00, fax 08 400 100 03

www.nonstopentertainment.com

Kontaktinformation via: www.sfi.se/filmdistribution

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken ovan kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion

Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, november 2011